

בס"ד. משיחות חמשה עשר בשבט* ה'תשנ"ב.

א. ענינו המיוחד של חמשה עשר בשבט¹ — שאין אומרים בו תחנון², וגם לא במנחה שלפניו³ — שהוא "ראש השנה לאילן", כדאיתא במשנה⁴: "באחד בשבט ראש השנה לאילן, דברי ב"ש, ב"ה אומרים בחמשה עשר בור", והלכה כב"ה⁵. ולכן מנהג ישראל⁶ לאכול ביום זה מיני פירות, ובפרט פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, שבה מודגש ענינו של "ראש השנה לאילן" לדינא — "לענין מעשר"⁷.

ב. ובהקדמה:

"אילן" — קשור עם בני"י, כמ"ש¹⁰ "כי האדם (שקאי בעיקר על בני"י, אתם קרויין אדם"¹¹, ע"ש "אדמה לעליון"¹²) עץ השדה", ובפרט האילנות (שבארץ ישראל, וביניהם גופא האילנות) שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ששייכותם לארץ ישראל היא כתוצאה מזה שישנם תחילה בישראל עצמם.

ויומתק יותר — ע"פ הידוע¹³ שישראל נקראים בשם "ארץ", כמ"ש¹⁴

(* מוצאי חמשה עשר בשבט אחרי תפלת ערבית, וכולל גם הדברים שנאמרו בליל חמשה עשר בשבט אחרי תפלת ערבית, ובערב חמשה עשר בשבט אחרי מנחה. וניתוספו בה גם פרטים משיחות י"א שבט, וליל טו"ב שבט (ב"חידות" כללית להאורחים שיחיו) — המו"ל.

(1) נוסף על המעלה ד"קיימא סיהרא באשלמותא" ביום חמשה עשר שבכל חודש, ועאכו"כ וביתר שאת וביתר עוז בחודש האחד עשר, שקשור עם בחי' "אחד עשר" שלמעלה מכל עשר ספירות, כמדובר (קונטרס משיחות י"א שבט ו"ש"פ בשלח שנה זו (לעיל ע' 178 ואילך)).

(2) להעיר, שבימים שאין אומרים תחנון אין צורך בתחנון, כלומר, לא זו בלבד שהענינים דתחנון ננשפים מנעמם (ללא אמירת תחנון) מצד מעלת היום, אלא שמלכתחילה אין צורך בהענין דתחנון.

(3) שו"ע או"ח סקל"א ס"ו. השלמה לשו"ע אדה"ז שם ס"ח. סידור אדה"ז לפני ובא לציון גואל.

(4) ריש מס' ר"ה.

(5) רמב"ם הל' תרומות פ"ה הי"א. הל' מע"ש פ"א ה"ב.

(6) מג"א או"ח שם. השלמה שם.

(7) "שאינ מעשרין פירות האילן שחנטו קודם

(ט"ו ב) שבט על שחנטו לאחר (ט"ו ב) שבט" (פרש"י ורע"ב ר"ה שם. רמב"ם שם).

(8) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית. זח"ג נג, ב. ועוד.

(9) משנה וברייתא סוף מס' קידושין.

(10) שופטים כ, יט.

(11) יבמות סא, רע"א.

(12) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד. עש"מ מאמר

אכ"ח ח"ב פ"ג. ובכ"מ.

(13) ראה גם תו"א בראשית בתחלתו. ובכ"מ.

(14) מלאכי ג, יב. וראה "היום יום" י"ז אייר.

ב' אלול. ובכ"מ.

ואף ש"ראש השנה לאילן" שייך רק לחמשה מהם — ב' המינים "ד'ארץ" הב', "ארץ זית שמן ודבש", ורק ג' מינים מ"ארץ" הא', "ארץ (חטה ושעורה ו)גפן ותאנה ורמון", משא"כ חטה ושעורה שאינם אילנות (ור"ה שלהם אינו בחמשה עשר בשבט, אלא באחד בתשרי, שהוא "ראש השנה למעשרות תבואה קטניות וירקות"⁵) — מ"מ, כיון שהכתוב מקדים²⁷ חטה ושעורה לגפן ותאנה ורמון זית שמן ודבש, ו"כל²⁸ המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה"²⁹, יש להקדימם גם בהלימוד וההוראה בעבודת האדם.

ולא עוד אלא שיש להקדים לפנייהם הלימוד וההוראה מתיבת "ארץ" שבהתחלת הכתוב³⁰, שהיא המוקדם שממנה באים כל עניני צמיחה, הן תבואה (חטה ושעורה), והן פירות האילן (גפן ותאנה ורמון זית שמן ודבש), דאף שמקום צמיחת האילנות

"כי תהיו אתם ארץ חפץ", וכמארז¹⁵ "למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה", "רצתה" מלשון רצון¹⁶, וגם מלשון מרצה¹⁷, שענין זה שייך בעיקר ב"ארץ חפץ" דישראל, שכאו"א מישראל "רוצה הוא לעשות כל המצוות"¹⁸, ועד ש"רץ (בזריזות הכי גדולה) למצוה"¹⁹, ועל ידם נמשך ונעשה גם בארץ ישראל²⁰, ומזה מובן שכל פרטי הענינים שבארץ ישראל ישנם תחילה בישראל.

ובהתאם לכך יש לבאר תוכן הענין דשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל: "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"²¹ — כידוע ששבעת המינים הם כנגד שבעת המדות²², שבעת הקנים ד'מנורת זהב כולה²³, שקאי על כנסת ישראל שנחלקת לשבעה סוגים, שבעה אופנים בעבודת ה'²⁴, שכל פרטי ענינים אלו ישנם בכאו"א מישראל²⁵, האנשים והנשים וההטף²⁶.

(15) בר"פ"ה, ח.

(16) פ"י המת"כ שם.

(17) ראה פ"י מהר"ו שם. תו"א שם א, סע"ג.

(18) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(19) אבות פ"ד מ"ב. וראה לקו"ש חי"ז ע' 371 ואילך. וש"נ.

(20) כולל גם בעבודתם בקיום ההוראה

המפורסמת של נשיאי חב"ד: "עשה כאן (בחול")

ארץ ישראל" (אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"א

ע' תפה).

(21) עקב ת, ח.

(22) ראה לקוטי תורה וספר הליקוטים להאר"ז ל

עה"פ. לקוטי לוי"צ אגרות קודש ריש ע' סזו.

(23) זכרי"ד, ב.

(24) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(25) ובהדגשה יתירה — במעמד כו"כ

מישראל יחדיו.

(26) אף שיש חילוקי דרגות באופן ההתגלות

— בגלוי ממש, בגלוי סתם, או בכח ובהעלם, העלם שישנו במציאות, ועד להעלם שאינו במציאות (כמבואר בכ"מ).

(27) להעיר, שסדר בתורה הוא גם תורה (ראה

של"ה חלק תושבע"פ כלל לשונות בתחלתו (תב,

ב)), ובפרט בנו"ד, שנפק"מ לדיני ברכות,

כדלקמן בפנים.

(28) ברכות מא, א.

(29) וגם לאחרי ש"הפסיק ארץ (השני) את

הסדר וחזר לעשות זיתים ותמרים חשובים"

(פרש"י שם, ב) — חשיבותם היא לגבי גפן

ותאנה ורמון, שהסמוך לארץ השני חשוב מן

המאוחר מארץ הראשון, ולא לגבי חטה ושעורה

הסמוכים לארץ הראשון.

(30) ובפרטיות יותר — ארץ הא', "ארץ חטה

וגו", וארץ הב', "ארץ זית שמן גו".

תבזה"כ⁴³, ועי"ז תהי' הזריעה והצמיחה כו'.

ויש להוסיף בנוגע לענין החרישה בעבודת האדם — ע"פ תורת הבעש"ט⁴⁴ על הפסוק "כי תהיו אתם ארץ חפץ", שבנ"י נמשלו לארץ שטמונים בה אבנים טובות ומרגליות, אלא שיש צורך לחפש אותם, ועד לחיפוש אחר חיפוש (כיון שנמצאים במקומות מיוחדים בארץ), ויש צורך בחפירה בעומק הארץ (כיון שברוב המקומות אינם על פני הארץ, אלא בעומק הארץ) — שדוגמתה עבודת החרישה, אלא שיש צורך ביגיעה גדולה יותר⁴⁵.

ד. ובכללות יותר — נכללים בעבודת האדם ב"ארץ" כל הענינים שבהם נעשית העבודה בירידת הנשמה למטה (ב"ארץ"), שהם כל ל"ט מלאכות⁴⁶, "הזורע החורש .. ארבעים חסר אחת":

הוא ב"גן"³¹ שלמעלה משדה (מקום צמיחת התבואה)³² שבארץ סתם, הרי, גם ה"גן" הוא חלק מה"ארץ" (דרגא נעלית יותר ב"ארץ"), כדלקמן.

ג. "ארץ":

כתיב³³ "ארץ ממנה יצא לחם" (שכולל כל עניני מאכל³⁴, גם פירות האילן) — לאחרי וע"י עבודת ויגיעת האדם³⁵, החל מחרישה וזריעה, ובלשון המשנה³⁶ "הזורע החורש", "בארץ ישראל קאי דזרעי ברישא והדר כרבי"³⁷, ש"קשה היא ואין יכול לכסות (הזריעה) בלא חרישה"³⁸, היינו, שנוסף על החרישה שלפני הזריעה (בכל ארץ), יש גם (בארץ קשה) חרישה שלאחרי הזריעה, ועד"ז שאר המלאכות ד"סידורא דפת"³⁹.

ודוגמתו בעבודת האדם לקונו⁴⁰ — שהתחלת העבודה היא בכחיתת חרישה להיות לב נשבר ונדכה⁴¹, כמ"ש⁴² "לב נשבר ונדכה אלקים לא

(43) אלא שביחד עם זה צ"ל גם רגש השמחה, שהרי כל עניני עבודת ה' צ"ל מתוך שמחה וטוב לבב (רמב"ם סוף הל' לולב. ובכ"מ).

(44) "היום יום" שבהערה 14.

(45) וכיון שהיגיעה גדולה יותר, גם המציאה — "יגיעת ומצאת" — היא גדולה יותר.

(46) להעיר, שבכמה מקומות הובא הלשון ל"ט מלאכות בנוגע לסידורא דפת (ראה לדוגמא לקו"ת בחוקותי מט, ד), אף שהמספר המדוייק של המלאכות השייכות לסידורא דפת הוא י"א* (ראה סה"מ תר"ל ע' רמד).

(* וי"ל ע"ד הרמז — שע"י העבודה והיגיעה (בלחם הרוחני) ב"א מלאכות באים לבחי' "אחד נעשר" (בחיי האלקות שלמעלה מהבריאה) שלמעלה מעשר (בחיי' אלקות השייכת להבריאה), שזהו גם תוכן העילוי ד"ארבעים" לגבי "ארבעים חסר אחת".

(31) להעיר מהשייכות המיוחדת לשנה זו — תשנ"ב — שממנה נכנסים לשנת ה"ג, "גן".

(32) אף שיש גם "גן הירק" (עקב יא, יו"ד).

(33) איוב כח, ה.

(34) ראה פרש"י ויצא לא, נד. ועוד.

(35) דאף שנבראת ע"י הקב"ה, מ"מ, ניתנה להאדם באופן שדוקא ע"י "לעשות" — עבודתו ויגיעתו — תהי' צמיחת הלחם.

(36) שבת עג, סע"א.

(37) שם, רע"ב.

(38) פרש"י שם.

(39) שם עד, רע"ב.

(40) ראה גם ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך חרישה (ע' תתקנ ואילן). וש"נ.

(41) ברוחניות, כי, בגשמיות צ"ל גוף בריא ושלם ונשמה בריאה ושלמה ודוקא, אלא שברוחניות ישנו הרגש ד"לב נשבר ונדכה".

(42) תהלים נא, יט.

בכל פרטי המלאכות שבעבודת ה"ארץ" ("ארבעים חסר אחת") הוא לצורך עלי' (כידוע הכלל שכל ירידה היא לצורך עלי' למעמד ומצב נעלה יותר מכמו לפני הירידה) — שנשלם ה"חסר אחת" (ארבעים)⁵⁵, ועד שנעשה יתרון גדול יותר, ביתר שאת וביתר עוז, שמתעלה לדרגא נעלית יותר מהדרגא ד"אלקים אתם", ולמעלה גם מהדרגא דשם הוי'.

ה. ויש להוסיף ולבאר פרטי הענינים דשבעת המינים בעבודת האדם⁵⁶ (ע"ד (ומיוסד על) המבואר בלקוטי תורה להאריז"ל⁵⁷ ע"פ קבלה) — "חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון (ולאח"ז גם) ארץ זית שמן ודבש":

"חטה" — מאכל אדם, שנעשה דם ובשר כבשרו — רומז על העבודה ששייכת לנפש האלקית שבכאו"א מישראל (ה"אדם" שבו).

הלשון "ארבעים חסר אחת"⁴⁷ (ולא שלושים ותשע) הוא ע"ד מ"ש⁴⁸ "ותחסרהו מעט מאלקים" [כמארז"⁴⁹ "חמישים שערי בינה נבראו בעולם כולם ניתנו למשה חסר אחת, שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים"] — שנוסף לכך שהחסרון מאלקים אינו אלא "מעט" בלבד, "חסר אחת", הרי, גם חסרון זה הוא פעולה מיוחדת של הקב"ה ("ותחסרהו"), ולפני פעולה זו לא הי' חסרון, כיון שכאו"א מישראל הוא בבחינת אלקים, כמ"ש⁵⁰ "אני אמרתי אלקים אתם", ויתירה מזה, כיון ש"שמש ומגן הוי' אלקים"⁵¹, ששם אלקים הוא מגן ונרתק לשם הוי', נמצא, שכאו"א מישראל הוא גם בבחינת שם הוי'⁵², וכמ"ש⁵³ "כי חלק חוה"י⁵⁴ עמו", אלא שבירידתו למטה ב"ארץ" נעשה אצלו חסרון זה ("ותחסרהו מעט מאלקים").

וחסרון זה ("ותחסרהו מעט מאלקים") שבירידה למטה לעסוק

(47) בהבא לקמן — ראה גם סה"מ שם ע' רמד ואילך.

(48) תהלים ח, ו.

(49) ר"ה כא, ב. וש"נ.

(50) תהלים פב, ו.

(51) שם פד, יב. וראה תניא שעהיוה"א רפ"ד. ובכ"מ.

(52) אפילו מצד הגוף — כידוע שהגוף דישראל* הוא בציוור שם הוי' (ראה אוה"ת תזריע ע' תקדו. ועוד), ועאכו"כ מצד הנשמה, שיש בה כל פרטי הענינים דד' אותיות שם הוי' (ראה תניא אוה"ת פ"ד. ובכ"מ).

(53) האזינו לב, ט. וראה אוה"ת שם.

(54) נוסף על היותו "חלק אלקה ממעל ממש" (איוב לא, ב. תניא רפ"ב).

(* ולצורך ענין הבחירה נעשה דוגמתו גם בגופי אוה"ע (ראה סה"מ תרנ"ו ט"ע שיט).

(55) ויש לומר, שענין זה מרומז גם ב"ארץ (ש)ממנה יצא לחם", שכולל גם פירות האילן, שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל שהם כנגד שבעת המדות — שרומז על כללות העבודה דביורו שבעת המדות, שבפרטיות הם במספר מ"ט (ד' פעמים ד', כי כל מדה כלולה מ' מדות) — שזוהר"ע "חמישים שערי בינה .. חסר אחת .. ותחסרהו מעט מאלקים", ועיי"ז באים לשער הנו"ן דבינה (ועד להדרגא שבאיך-ערוך למ"ט שערי בינה).

ועפ"ז יש לבאר המשך הכתובים, "ארץ חטה ושעורה וגו' זית שמן ודבש", "ארץ גו' לא תחסר כל בה" — שע"י העבודה שבעת המינים, שבעת המדות, מ"ט, "חמישים חסר אחת", באים להשלימות ד"לא תחסר (כיון ש)כל בה", "כל" בגימטריא חמישים.

(56) בהבא לקמן — ראה גם קונטרס משיחות ש"פ בשלח ט"ו בשבט תשנ"ב (התועדויות תשנ"ב ח"ב ע' 252 ואילך).

(57) שבעהרה 22.

(אל"ף ד"אור") כפי שנמשך (ע"י הוא"ו ד"אור") למטה (עד להרי"ש ד"אור⁶⁷), ודוגמתו בעבודת האדם, שה"אור" דכאו"א מישראל הוא גדול כל כך עד שפועל אפילו בהלבושים ("כתנות") שנעשים "כתנות אור"⁶⁸.

"ורמון" — "מלאים"⁶⁹ מצוות כרמון⁷⁰ — מורה על העבודה דבירור עניני העולם (שלמטה גם מהלבושים של האדם) שבהם מקיימים המצוות. ויש להוסיף בביאור הדוגמא ד"רמון" דוקא — שכל גרעין מובדל ומופרש משאר הגרעינים (לא ע"י דבר זר, אלא) ע"י הרמון עצמו (בשר הרמון), ודוגמתו במצוות, ש"אין עושיין מצוות חבילות חבילות"⁷¹, היינו, שכל מצוה היא בפ"ע, מובדלת משאר המצוות, והבדלתה (לא ע"י דבר זר ח"ו, אלא) מצד ציווי התורה (ע"ד הבדלת גרעיני הרמון זמ"ז ע"י בשר הרמון). ועד"ז י"ל בנוגע לעניני העולם שבהם מקיימים המצוות, שגם הבדלתם מהמצוות⁷² היא מצד ציווי התורה.

"ושעורה" — מאכל בהמה⁵⁸, וכמסופר בגמרא⁵⁹ שכש"אמר להם שעורים נעשו יפות, אמרו לו צא ובשר לסוסים ולחמורים" — רומז על העבודה ששייכת לנפש הבהמית שבכאו"א מישראל (ה"בהמה" שבו).

"וגפן" — "תירושי המשמח אלקים ואנשים"⁶⁰ — שרומז על הוספת השמחה בכל עניני העבודה ד"אלקים", נפש האלקית ("חטה"), ובכל עניני העבודה ד"אנשים", כמו "יין ישמח לבב) אנוש"⁶¹, לשון חלישות⁶² (כמו "עקוב הלב מכל ואנוש הוא"⁶³), שקאי על נפש הבהמית ("שעורה").

"ותאנה" — כמ"ש "ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות"⁶⁴, וממשיך ש"ויעש גו' כתנות עור וילבישם"⁶⁵ — מורה על העבודה דבירור הלבושים של האדם (לאחרי ובהוספה על העבודה בנוגע להאדם עצמו), ועד לשלימות הבירור באופן ד"כתנות אור" (באל"ף, כ"בתורתו של רבי מאיר"⁶⁶) — ש"אור" רומז על אלופו של עולם

(67) להעיר גם מהענין ד"מאתיים (ר') לנוטרים את פרי"ו (שה"ש ח, יב. וראה אוה"ת שה"ש (כרך ב') ס"ע תשסא ואילך).
 (68) כולל גם העילוי דאתהפכא חשוכא לנהורא — שמהפכים ה"עור" (בעי"ן) דנחש הקדמוני ל"אור" (באל"ף).
 (69) חגיגה בסופה. וש"נ.
 (70) להעיר, שאיתא בספרים (מלבי"ם עה"פ שה"ש ד, ג) שמספר גרעיני הרמון הוא תרי"ג, כנגד תרי"ג מצוות, ויש אומרים שמספר הגרעינים הוא רמ"ח, כנגד רמ"ח מצוות עשה שקיימן באופן חיובי (משא"כ סס"ה מצוות לא תעשה שקיימן באופן שלילי).
 (71) ברכות מט, א. וש"נ.

(72) לפני קיום המצוה, וגם לאחר קיום המצוה בחפץ פרטי זה ישנם שאר הדברים

(58) סוטה רפ"ב. ועוד.
 (59) פסחים ג, ס"ב. — נתבאר בקונטרס הנ"ל ס"ט (שם ע' 258 ואילך).
 (60) שופטים ט, יג.
 (61) תהלים קד, טו.
 (62) "כי אנוש יש בו ב' פירושים, הא' לשון איש", והב' לשון חלישות" (לקו"ת שה"ש כד, ד).
 (63) ירמ' יז, ט.
 (64) בראשית ג, ז.
 (65) שם, כא.
 (66) ב"ר פ"ב, יב.

(* ומזה מובן שגם התואר "אנשים" ("איש") שייך ל"אנוש".

וענין זה מרומז בפרטי הענינים
 ד"ארץ" הב' — "זית שמן ודבש":
 "זית" — מורה על מזון באופן של
 מרירות, כלשון חז"ל⁷⁴ על הפסוק⁷⁵
 "עלה זית טרף בפיו", "יהיו מזונותי
 מרורין כזית".

[ובזה נרמז גם הפיכת דבר מר
 למזון — כמ"ש רבינו הזקן בספר
 התניא⁷⁶ בפירוש הפסוק⁷⁷ "ועשה לי
 מטעמים", לשון רבים, שנוסף על
 "מאכלים ערבים ומתוקים", ישנם גם
 "דברים חריפים או חמוצים רק שהם
 מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו
 מעדנים להשיב הנפש"].

וענינו בעבודת האדם — כללות
 העבודה בזמן הגלות באופן של
 מרירות, כמודגש גם בשמה של
 מרים⁷⁸ (שבלידתה התחיל עיקר קושי
 השעבוד) "על שם המירוור"⁷⁹.

[ולהעיר ממש⁸⁰ "ותתצב אחותו
 מרחוק וגו'", "ש"מרים" עמדה על יד
 משה (ועומדת על יד משה שבכאו"א

ועפ"ז מובן שהסדר ד"חטה
 ושעורה וגפן ותאנה ורמון" (בעבודת
 האדם) הוא מן הקל אל הכבד: חטה
 ואח"כ שעורה — כיון שהעבודה
 דנפש האלקית (חטה) קלה מאשר
 העבודה עם נפש הבהמית (שעורה),
 ולאח"ז "גפן" — הוספת השמחה
 בעניני העבודה דנה"א ונה"ב, ולאח"ז
 העבודה דבירור הלבושים של האדם
 — תאנה, ולאח"ז גם הבירור דעניני
 העולם (שבהם מקיימים המצוות) —
 רמון.

ו. ולאח"ז מוסיף הכתוב וכופל
 תיבת "ארץ":

ע"פ האמור לעיל (ס"ג-ד) ש"ארץ"
 הוא המקום שבו נעשית עבודת ויגיעת
 האדם בירידתו למטה (במעמד ומצב
 ד"ותחסרהו מעט מאלקים") בחרישה
 וזריעה וכל ל"ט המלאכות ("ארבעים
 חסר אחת") — מובן, ש"ארץ" הב'
 מורה על העבודה והיגיעה גדולה
 יותר, שע"ז נעשה עליו גדול יותר.
 וע"ד החילוק שבין היגיעה דחרישה
 בשביל הצמיחה להיגיעה דחפירה
 בשביל למצוא אבנים טובות ומרגליות
 (כנ"ל ס"ג).

ויש לומר, ש"ארץ" הב' קאי על
 העבודה והיגיעה בזמן הגלות, שמצד
 גודל ירידת הגלות, יש צורך בעבודה
 ויגיעה גדולה יותר, ובמילא, נעשית
 גם העלי' (ירידה צורך עלי'⁷³) באופן
 נעלה יותר, ביתר שאת וביתר עוז.

שבעולם (גם ממין זה) שעדיין לא נתקיימה בהם
 מצוה.

(73) כהכלל בכל עניני ירידה (כנ"ל ס"ד),
 ועאכ"כ בנוגע לירידה הכללית דזמן הגלות,

שהיא ירידה הכי גדולה, כמשל בן יחיד שגלה
 מעל שולחן אביו (ראה ברכות ג, סע"א), שלא זו
 בלבד שצריכים להחזירו להיות סמוך* על שולחן
 אביו, אלא יתירה מזה, שצ"ל עלי' גדולה יותר
 לגבי המעמד ומצב שלפני ירידת הגלות.

(74) עירובין יח, סע"ב. ושי"נ.

(75) נח ת, יא ובפרש"י.

(76) פרק ז"ך.

(77) תולדות כז, ד"ז.

(78) להעיר מהשייכות לפרשת השבוע דמינה
 אזלינן — "ותקח מרים הנביאה וגו'" (בשלה טו,
 כ).

(79) שמו"ר רפכ"ו. שהש"ר פ"ב, יא.

(80) שמות ב, ד.

(* מלשון "סומך ה' לכל הנופלים" (תהלים
 קמח, יד).

"ודבש" (דבש תמרים)⁸⁹ — שצמיחת ה"תמרים" היא לאחר שבעים שנה⁹⁰, שמורה על ריבוי העבודה והיגיעה יותר משאר הפירות, ועי"ז דוקא נעשה ה"דבש", שרומז על שלימות הגילוי דפנימיות התורה (כדרשת חז"ל⁹¹ על הפסוק⁹² "דבש וחלב תחת לשונך") לעתיד לבוא⁹³.

ז. ויש לקשר זה עם פרשת השבוע דיום הש"ק ש"מיני מתברכין כולהו יומין"⁹⁴, כולל גם "ראש השנה לאילן" — פרשת בשלח:

"ויהי בשלח פרעה את העם וגו'" — שע"י ירידת הגלות בארץ מצרים (ע"ד "ארץ" הב') נעשה העילוי והשלימות ד"בשלח פרעה", "דאתפריעו ואתגליין מיני" כל נהורין⁹⁵, ועי"ז נעשית גם הכניסה אל ארץ טובה ורחבה, "ארץ חטה

מישראל⁸¹) לפעול להצלתו מן היאור, ועד כדי כך, שבבוא "בת פרעה .. על היאור"⁸² — בתו של פרעה מלך מצרים שהי' "מושל בכיפה"⁸³, ובעמדה "על היאור", שמורה על התוקף דמלכות פרעה⁸⁴ — פעלה אצלה בענין הצלתו של משה מן היאור.

ולהוסיף, שבסיום הפסוק ("ותצב גו' לדעה מה יעשה לו") מרומז העילוי שנעשה ע"י ירידת הגלות: "לדעה" — לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע⁸⁵, ויתירה מזה — גם בחינת "מה" (ביטול) שלמעלה מהדעת, ובאופן שגם בחינת "מה" נעשית ("יעשה") באופן ד"לו", שנמשכת ומתגלה בכל פרטי המדות, ו' פעמים ו' (ששה מדות כפי שכוללים משה — מספר לו').

ועי"ז נעשה "שמן" ("זית שמן") — כמארז⁸⁶ "זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיחה" — שרומז על פנימיות התורה, רזין רזין שבתורה⁸⁷, שעיקר ושלימות התגלותה תהי' לעתיד לבוא, לאחר ועי" הקדמת מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁸⁸.

89 פרש"י בא יג, ה. ועוד. ולהעיר מהשייכות לפרשת השבוע (פרשת יתרו) — שבני יתרו קיבלו "דושנה של ריחון", "עיר התמרים" (ספרי ופרש"י בהעלותך יו"ד, לב. ספרי ברכה לג, יב).
90 ראה זח"ג טז, א. ועוד. — ורומז גם על הענין דאריכות ימים ושנים טובות דכאור"א מישראל, כמ"ש (תהלים צב, יג) "צדיק (ועמך כולם צדיקים) כתמר יפרח".

91 חגיגה יג, א.

92 שה"ש ד, יא.

93 ויש להוסיף בבאור החילוק שבין "זית שמן" (שנתפרש בכתוב שמו של הפרי שממנו בא השמן) ל"דבש" (שלא נתפרש בכתוב שמו של הפרי) — שב"זית שמן" מודגש גם (ובעיקר) מרירות הגלות ("זית") שע"ז באים לגילוי פנימיות התורה ("שמן") לעתיד לבוא, ואילו ב"דבש" (שלאח"ז) מודגש רק העילוי דלעתיד לבוא (גילוי פנימיות התורה).

94 זח"ב טג, ב. פת, א (בנוגע לירידת המן שאודותיו מדובר בפרשת בשלח).

95 זח"א רי, א.

81 תניא רפמ"ב.

82 שם ב, ה.

83 ראה מכילתא בשלח יד, ה. שמו"ר פט"ו,

יו"ד. זח"ב ו, א.

84 שאמר "לי יאורי וגו'" (יחזקאל כט, ג).

85 תבוא כט, ג.

86 מנחות נג, סע"ב.

87 ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג ואילך.

ועוד.

88 ראה תניא רפל"ז.

ושעורה וגו' ארץ זית שמן ודבש", בתכלית השלימות.

ארץ ישראל (דבש תמרים), ורומז על גילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא (כנ"ל ס"ו).

ויש להוסיף בהשייכות ד"תומר דבורה" למעמד ומצב דלעתיד לבוא — ע"פ מארז"ל¹⁰² "מאי שנא תחת תומר .. משום יחוד" (ש"תחת תומר" לא שייך יחוד), דיש לומר הרמז בזה, שה"יחוד" דכנסת ישראל (דבורה¹⁰³) אינו אלא עם הקב"ה בלבד, ולכן צ"ל תכלית הזהירות מענין של יחוד ("תחת תומר"), ועי"ז זוכים¹⁰⁴ להיחוד דכנסת ישראל עם הקב"ה לעתיד לבוא ("לימות המשיח יהיו נישואין"¹⁰⁵).

ומודגש גם בסיום וחותם ההפטרה, "ותשקוט הארץ ארבעים שנה"¹⁰⁶ — כידוע ש"ארבעים"¹⁰⁷ (מ"ם) מורה על השלימות דלעתיד לבוא, כמ"ש¹⁰⁸ "לטרבה המשרה" (מ"ם סתומה באמצע התיבה שרומז על הגאולה¹⁰⁹).

ואז תהי' גם השלימות ד"בפרוע פרעות בישראל"¹¹⁰ — "דאתפריעו

[ולהעיר, שלאחרי הפסוק "ארץ חטה ושעורה וגו' ודבש" (שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל) מדובר (בהמשך הפרשה⁹⁶) גם ע"ד מעלתה של ארץ ישראל לגבי ארץ מצרים — "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם"⁹⁷ אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך (להביא מים מנילוס ברגלך) כגן הירק", "והארץ אשר אתם עובדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים"⁹⁸ תשתה מים"⁹⁹, "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה"¹⁰⁰ ועד אחרית שנה"].

ומודגש גם בהפטרה (סיום וחותם הפרשה) — "ודבורה אשה נביאה גו' יושבת תחת תומר גו"¹⁰¹, אילן תמרים, סיום וחותם (והכי מובחר מ)כל שבעת המינים שנשתבחה בהם

(96) עקב יא, יר"ד ואילך.

(97) דאף שנאמר בה (לך לך יג, יו"ד) "כגן ה' כארץ מצרים", ובפרט ארץ רעמסס שישבו בה בני" שהיתה "במיטב ארץ מצרים" — אינה מגעת למעלתה של ארץ ישראל (פרש"י עקב שם).

(98) להעיר מהשייכות לראש השנה לאילן — "הואיל ויצאו רוב גשמי שנה", "שכבר עבר רוב ימות הגשמים .. ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה" (ר"ה יד, א ובפרש"י).

(99) ועד"ז לפני הפסוק "ארץ חטה ושעורה וגו'" — "ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר" (ח, ז).

(100) "מראש השנה נידון כו'" (פרש"י עה"פ) — ששייך גם ל"ראש השנה לאילן", כי, ה"ארבעה ראשי שנים" "אידימו להדדי" (הגהות מיימוניות ריש הל' שופר).

(101) שופטים ד, ד"ה.

(102) מגילה יד, א.

(103) להעיר ממארז"ל (דב"ר פ"א, ו) "כדבורים היו בני .. מה הדבורה הזאת כל מה שהיא מסגלת מסגלת לבעלי, כך כל מה שישאל מסגלין מצוות ומעשים טובים הם מסגלים לאביהם שבשמים".

(104) להעיר מדרשת חז"ל על הפסוק "גן נעול גו' גל נעול גו'", ש"על ידי שגדורו ישראל עצמן מן הערה נגאלו ממצרים" (שהש"ר פ"ד, יב (א)).

(105) שמור"ר ספ"ט.

(106) שם ה, לא.

(107) לא רק "ארבעים חסר אחת", כנ"ל ס"ד.

(108) ישעי' ט, ו.

(109) ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות התורה אות מ"ם (ב) ס"ע רב ואילך. וש"נ.

(110) שם, ב.

ומיד את השכר¹¹⁴ — ש"בנערינו ובזקנינו נלך"¹¹⁵ (ונרוץ, "עם ענני שמיא"¹¹⁶) לארצנו הקדושה, ארץ ישראל בשלימותה (לא רק ארץ שבע אומות, אלא ארץ עשר אומות¹¹⁷), "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" ("לאכול מפרי" ולשבוע מטובה", ולברך "על הארץ ועל פירותי"¹¹⁸), וארץ מלאה אבנים טובות ומרגליות, ובארץ ישראל עצמה — לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש ולקדש הקדשים (שבו נמצאת גם ה"אבן שת"י", ש"ממנה הושתת העולם"¹¹⁹).

ובלשון הכתוב בשירת הים (בפרשת השבוע דמינה אזלינן): "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך גו' מקדש אדני"

114) ראה תענית ח, ב. שו"ע או"ח סו"ס תקעא.

115) בא יו"ד, ט.

116) דניאל ז, יג.

117) כפי שהובטח לאברהם אבינו כברית בין הבתרים (לך לך טו, יח-כא). ובלשון הכתוב בס"פ עקב (לאחרי ובהמשך ל"ארץ חטה ושעורה וגו'", ו"ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה גו'") — "מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהי גבולכם".

118) לא רק "על הארץ ועל הפירות" (ברכות מד, א. רמב"ם ה' ברכות פ"ח הי"ד. שו"ע או"ח סו"ח ס"י).

119) יומא נד, ב.

(* להעיר מדעת זקנים מבעלי התוספות (עקב ח, ו): "שבעה פעמים כתיב כאן ארץ (בפסוקים ד"י) כנגד שבעה עממין". ועפ"ז י"ל, שההוספה דשלושה פעמים ארץ בפסוקים שלאח"ז (יא, יא"יב), "והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות גו' ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד גו'", הם כנגד שלש ארצות דקיני קניזי וקדמוני. וצ"ע. ואכ"מ.

ואתגליין מיני' כל נהורין" (ע"ד "בשלח פרעה").

ח. הלימוד וההוראה מהאמור לעיל בנוגע לפועל:

יש לנצל את הזמן ד"ראש השנה לאילן" כדי להתחזק ולהוסיף בכל עיני העבודה ד"ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" (האמורים לעיל), הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת¹¹¹, כולל ובמיוחד ע"י עריכת התוועדויות שבהם יעוררו איש את רעהו בכל הענינים האמורים.

ויש לעורר גם ע"ד השמירה על שלימותה של ארץ ישראל — לבטל לגמרי ("כעפרא דארעא") הקס"ד והדיבור ע"ד מסירת שטחים מארץ ישראל שבידינו לאוה"ע, אפילו לא שעל אחד, ואפילו לא חוט השערה, אלא לשמור על שלימות הארץ (שכבר ניתנה בפועל ע"י הקב"ה לבעלותם של ישראל בזמן הזה), ביחד עם שלימות העם ושלימות התורה — שלימות משולשת ונצחית¹¹².

ויה"ר שההחלטה טובה בכהנ"ל (ש"ה' יראה ללבב"¹¹³) תביא תיכף

111) וכפרט שע"י הפעולה על הזולת ניתוסף עוד יותר בעבודתו בעצמו, כמארו"ל (תענית ז, א. וש"ג) "מתלמידי יותר מכולם".

112) ובלשון הכתוב (קהלת ד, יב) "החוט המשולש לא במהרה ינתק", ויתירה מזה, לא זו בלבד ש"לא במהרה ינתק" (אבל לאחרי משך זמן ינתק*), אלא "לא ינתק" כלל. 113) שמואל"א טז, ד.

(* כבלעו"ז, "חבור עצבים אפרים גו'" (הושע ד, יז), ש"עובדים ע"ז (רז"ל) ושלוס ביניהם כו'" (ב"ר פל"ח, ו) — ש"חיבור" זה סופו ש"ינתק".

וע"י ההוספה במצות הצדקה¹²⁶ ש"מקרכת את הגאולה"¹²⁷, מקרבים ומזרזים וממהרים שכל זה יקויים בפועל ממש תיכף ומיד ממש.

כוננו ידיך¹²⁰, כש"ה' ימלוך לעולם ועד"¹²¹, "לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו"¹²² — גילוי מלכותו של הקב"ה בכל העולם, שענין זה קשור במיוחד עם ראש השנה (ששייך גם ל"ראש השנה לאילן"¹²³), "מלכיות זכרונות ושופרות"¹²⁴, כולל ובמיוחד "תקע בשופר גדול לחרותנו"¹²⁵.

(125) כההמשך בסיום ברכת שופרות* (שהיא לאחרי ברכות וסיומי מלכיות וזכרונות).

(126) במוצאי ט"ו בשבט נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א ג' שטרות של דולר (נוסף על חלוקת השטרות לצדקה בערב ט"ו בשבט, כבכל יום ראשון בשבוע). המו"ל.

(127) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(* נוסף על אמירתה בתפלת העמידה דימי החול, וג"פ בכל יום.

(120) בשלח טו, יז.

(121) שם, יח.

(122) פרש"י שם, יז.

(123) ראה לעיל הערה 100.

(124) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

